

Det befintliga vägsystemets naturvärden – vårt arbete med artrika vägkantsmiljöer

Mats Lindqvist
Miljöspecialist/ekolog
Trafikverket, Underhåll
2015-09-15

Våra miljömål

- "Alla kommer fram smidigt, **grönt** och tryggt"
- Sveriges 16 miljökvalitetsmål
t.ex. "Ett rikt växt- och djurliv"
- Vägverkets/Trafikverkets inriktningsmål för natur, kulturmiljö och friluftsliv (gamla "Stöveln")
- 10 % av infrastrukturen för väg och järnväg ska ha höga värden för den biologiska mångfalden
- Landskapskonventionen
- Bevarandet av biologisk mångfald är högt prioriterat av EU, topp 2 på miljösidan.
- **Nu hoppas vi på ett nytt "riktlinjedokument"**

Vår verklighet

Ibland kan det vara så här (men det tynar)

Hur arbetar Trafikverket (Vo Underhåll) för att skydda och vårda värdefull natur?

1. Inventeringar - Identifiera, dokumentera, avgränsa och sammanställa
  - Artrika vägkanter
  - Alléer och vägträd
2. Baskontrakt för vägskötseln (vägkanter och träd)
3. Riktade miljöåtgärder (Nationellt anslag)

(Andra företeelser är artrika järnvägsmiljöer, kulturvägar och kulturmiljöobjekt – milstenar etc)

TRIEKOL (TRansportInfrastrukturEKOLogi)

- Ett forskningsprogram om transportinfrastrukturens inverkan på biologisk mångfald och landskapsekologi <http://triekol.se/>
- Syftar till att arbeta fram metoder inom transportsektorn som kan bidra till att ekologiska funktioner och kvalitéer bibehålls och om möjligt förbättras i landskapet.

Ansvariga projektpartner:

Vi arbetar med vårt riktlinjedokument

Förslag till definition av artrika infrastrukturmiljöer (AIM)

Artrika väg- och järnvägsmiljöer är ytor, strukturer och sidoområden kring infrastrukturplanläggningar som:

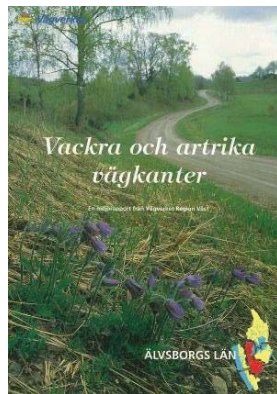
1. Hyser rödlistade arter, ansvarsarter, sällsynta arter och/eller indikatorarter, vilka bl.a. har sina livsmiljöer i väg- och järnvägsinfrastrukturen.
2. Har en speciell artsammansättning utifrån komplexa mark- och strukturegenskaper och/eller har en särskilt hög artrikedom eller frekvens av viktiga indikatorarter.
3. Utgör en väsentlig ekologisk resurs och reproduktionsmiljö via en omfattande och rik blomning av örter, som bidrar med viktiga pollen- och nektarresurser för insekter. Vidare som kan innehålla viktiga fysiska element och strukturer i ett gynnsamt tillstånd, som t.ex. öppna sandmiljöer, slänter, stenmurar etc. vilket skapar förutsättningar för bl.a. de rödlistade arterna.
4. I gynnsam kombination med ovanstående faktorer och den rumsliga fördelningen är viktiga för att knyta samman livsmiljöerna i landskapet och underlätta arternas spridning.

Översiktligt inventeringsarbete i driftområdena

Preliminär manual och MWL

Under senare år har i princip alla vägar körts över

Artrika vägkanter VVÄ, "inventerades" 1995, bristfälligt från början och dåligt uppföljt

Farligt när "projekten" inte landar i vardagen!

Inventeringsutveckling

- 1995 – start med de första inventeringarna/tipsen
- Vissa detaljuppföljningar 2001 på några sträckor
- 2006-2009 – Kontroll av gamla objekt samt enstaka tillägg och borttagande av objekt
- 2010-2015 – Nu inventeras i princip hela vägnätet i driftområdena (do)
  - Hänsynsobjekt har tydligare lagts till som objektstyp
  - I vissa do har sträckor eftersökts utifrån särskilt vildbin och dagfjärilar – ett kompletterande översiktligt arbete parallellt till vår egen inventering
  - Specialinventeringar, rapporter till artportalen, utdrag ur Västra Götalands flora, sträckförstudjupningar

Rödlistade arter i Region Väst

Inventeringsläget i Region Väst 2015

Område	Total väglängd (km)	Andel väglängd avk 1995	Andel väglängd avk 2015	% - ökning av avk väglängd ¹	% - ökning av antalet avk ²
Hallands Län	3 359	1,64%	4,92%	200%	250%
Värmlands Län	5 099	0,67%	3,34%	398%	370%
Västra Götalands Län	13 265	0,45%	3,12%	595%	274%
Region Väst	21 723	0,69%	3,45%	404%	286%

1. Den procentuella ökningen av de Artrika vägkanternas väglängd mellan 1995 – 2015
2. Den procentuella ökningen av antalet avgränsade objekt Artrika vägkanter mellan 1995 - 2015

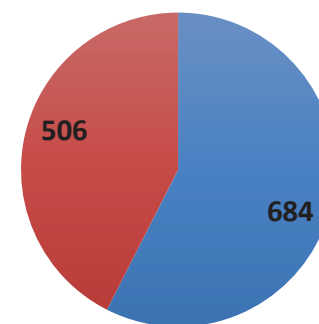
Fältinsats redovisat som inventerad sträcka samt tid i fält

Total väglängd ¹	Genomsnittlig väglängd/driftområde	Uppskattad körsträcka/år ²	Mantimmar/driftområde	Totala antalet mantimmar/år ³
21 723 km	987 km	3 950 km	216 h	865 h

1. Totala väglängden av de 22 driftområdena i Region Väst.
2. Baseras på i snitt 4 inventerade driftområden per fältsäsong.
3. Förarbete samt sammanställning av fältmaterial ej medräknat.

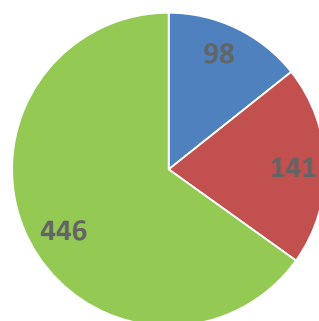
Fördelningen av Artrika vägkanter respektive hänsynsobjekt i Region Väst

Totalt: 1190
vägkantsobjekt

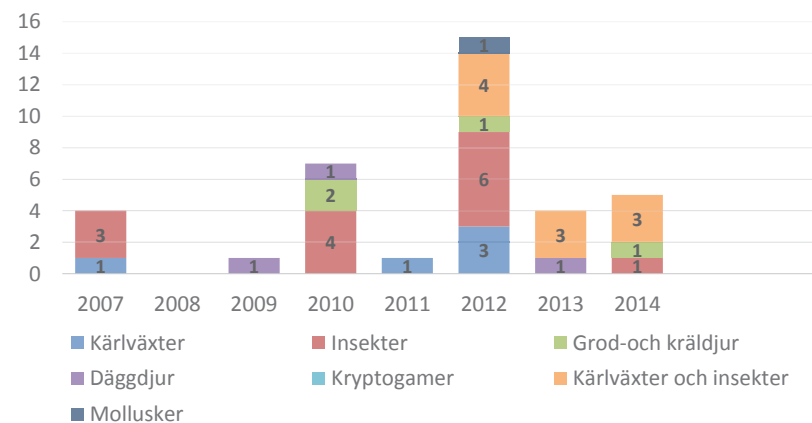
■ Antalet artrika vägkanter ■ Antalet hänsynsobjekt

Antalet Artrika vägkanter fördelat på Län

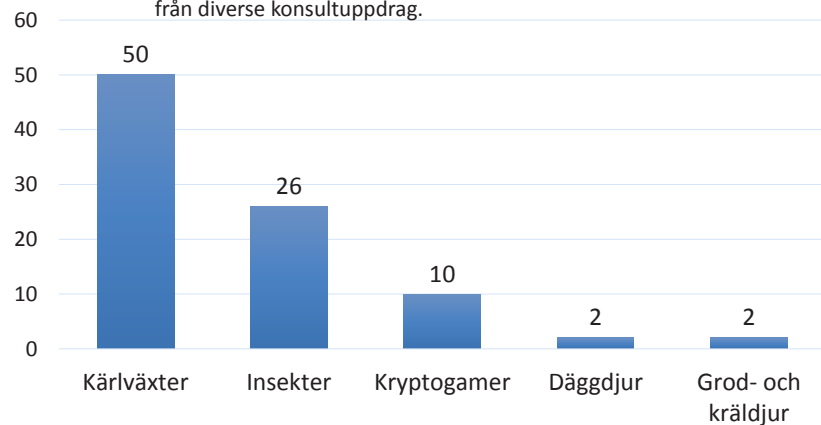
■ Halland ■ Värmland ■ Västra Götaland

Antalet utförda detaljinventeringar mellan 2007-2014 fördelat på organismgrupp

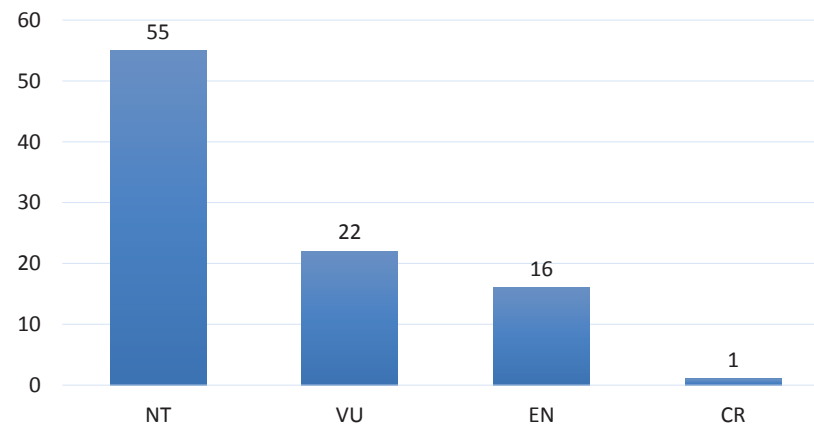

Antalet noterade rödlistade arter i Region Väst (mellan 1995 – 2015) fördelat på organismgrupp

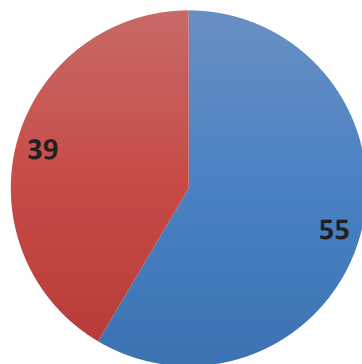
Källa: Noteringar från Trafikverkets egna inventeringar samt data från diverse konsultuppdrag.

Antalet noterade rödlistade arter i Region Väst fördelade på rödlistekategorier

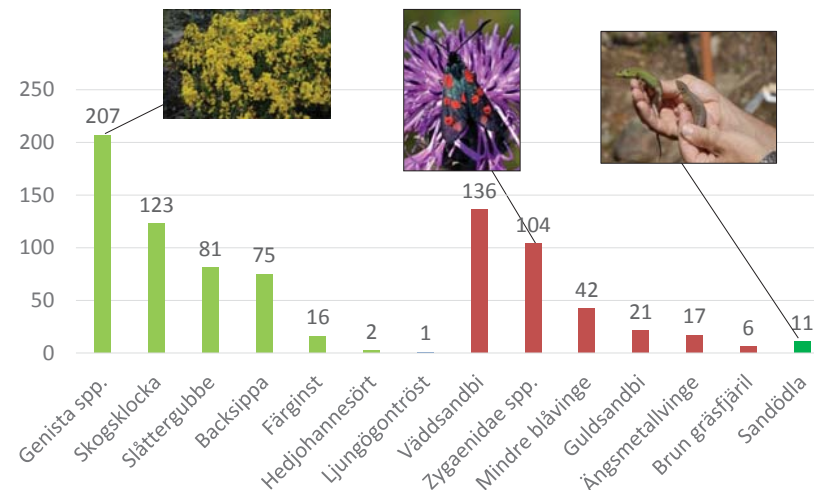

Antalet noterade rödlistade arter i Region Väst fördelat på missgynnade respektive hotade

■ Missgynnade ■ Hotade

Frekvens av noterade ansvarsarter och grupper i Region Väst

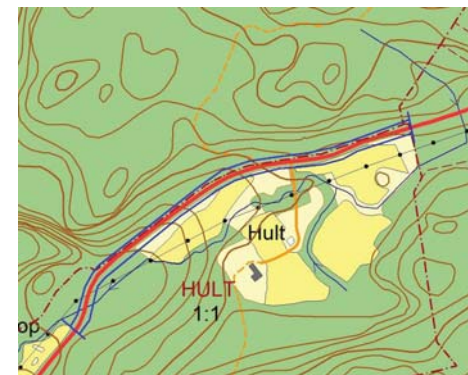

Falköpings driftområde – en trestegsraket 2012-2014

- 1995 upprättades 6 objekt i Falköpings driftområde
- Förberedelse inför driftområdesinventeringen 2014:
  - Detaljinventeringen under 2012, baserad på Västra Götalands flora (särskild utsökning), god lokalkännedom samt fältinventeringar, har hittills pekat ut drygt 60 objekt i detta kalkrika driftområde (konsult).
  - Ytterligare inventering av de äldre objekten (konsult).
- Inventeringsarbete 2014:
  - Fördjupning i fyra besvärliga delsträckor
  - Egen inventering och sammanfattning av allt gav 72 AVK-objekt och 51 hänsynsobjekt. Mer än en 10-faldig ökning!

Exempel på Artrika vägkanter - Befintlig

- Upptäcktes 2013
  - Fina strukturer
  - Artrik flora med förekomst av bl.a. skogsklocka (NT)
- Detaljinventerades 2014
  - 79 insektsarter noterades varav 13 rödlistade
- Vid mer detaljerade undersökningar kan riktigt fina naturvärden upptäckas.

Insektsfynd vid detaljinventering S 669, Hult

Rödlistade fjärilar	Rödlistade vildbin
Svävfluglik dagsvärmare (NT)	Guldsandbi (VU)
Mindre bastardsvärmare (NT)	Väddsandbi (NT)
Sexfläckig bastardsvärmare (NT)	Ängssolbi (NT)
Ängsmetallvinge (NT)	Fibblesandbi (NT)
Brun gräsfjäril (NT)	Småfibblebi (NT)
Violett kantad guldvinge (NT)	
Silversmygare (NT)	
Sotnätfjäril (NT)	

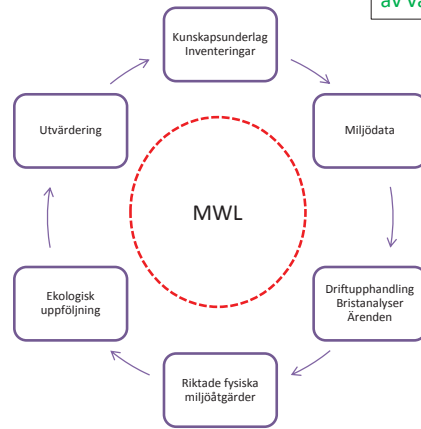

Hänsynsobjekt

- Vägkanter med relativt höga naturvärden eller sannolika värden som inte är tillräckligt inventerade
- Begränsade förekomster av skyddsvärd eller sällsynt flora
- Sällsynta arter som normalt inte är bofasta i Sverige
- Ingen anpassad skötsel, men särskild hänsyn vid vägarbeten

Vår arbetsgång

Hela kedjan måste fungera.
En slags "grön förvaltning" av värdeobjekten

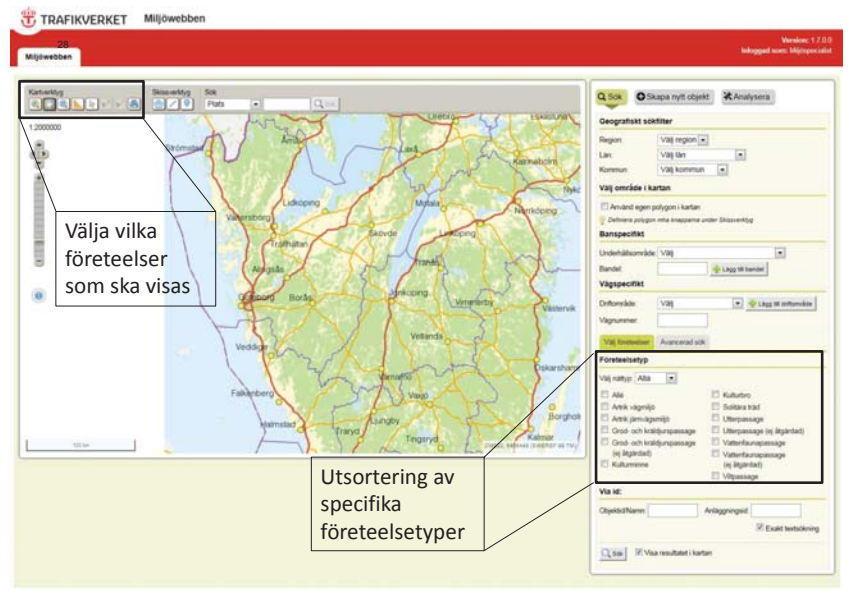
Hantering och sammanställning av fältmaterial

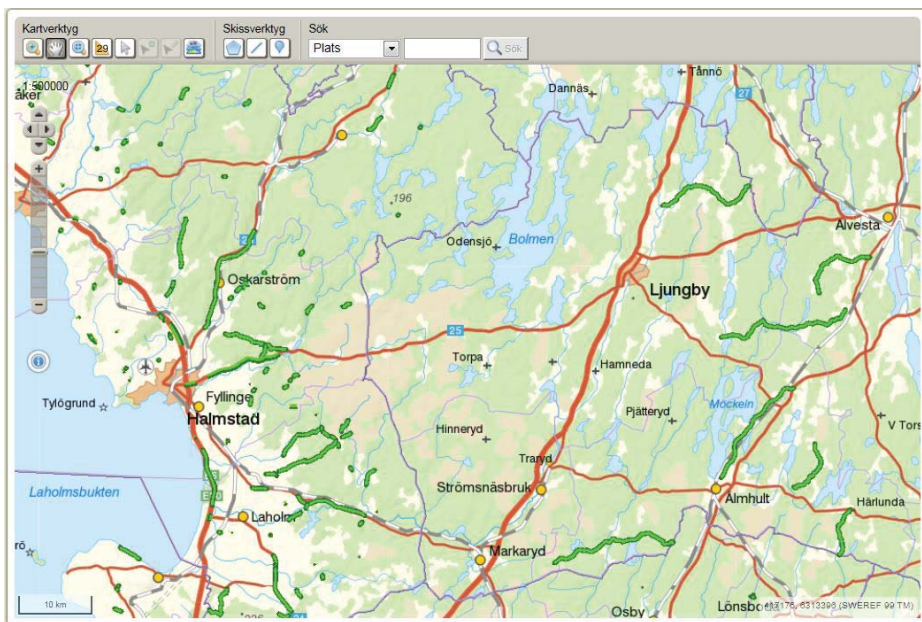
- Kunskapsunderlag - Underlag för miljöarbetet och för drift och underhåll av vägnätet i Region Väst

Hantering och sammanställning av fältmaterial Miljöwebb Landskap vårt nya verktyg

- Miljöwebb landskap – Ett IT-system där relevant information samlas beträffande förekomst och status för Trafikverkets miljöföreteelser.
  - Användningsområde: Information från Miljöwebb Landskap ska kunna användas för planering av underhåll och investering - lokalt, regionalt och nationellt samt för analys av tillstånd och åtgärder av betydelse för Trafikverkets huvudprocesser.

29 2015-09-14

Hantering och sammanställning av fältmaterial

- Kvalitetsberoende: Viktig att korrekt information matas in (och att fältdata överhuvudtaget finns)
  - Dålig data in = dålig data ut = fel slutsatser
- Behov av kontinuerlig uppdatering
  - Lätt att tro att all miljörelaterad data redan finns inlagd.
  - Ta kontakt med ansvarig miljöspecialist inför planerade åtgärder. Vi har mer info än vad som finns i MWL.
- Har stor potential att vara ett bra verktyg i miljöarbetet om det används på rätt sätt o är aktuell

30 2015-09-14

31

Hot och problem

- Ny väg ska byggas
- Ombyggnad av befintliga vägar
- Skötsel av de befintliga vägarna
  - Dikning
  - Slåtter
  - Ledningar
  - TS
  - Etc.

31 2015-09-14

32

Artrika vägkanter – anpassad skötsel

- Sen slåtter av gräs och örter
- Röjning av vedväxter
- Restaurering vid behov
- Särskild hänsyn vid vägarbeten
- Anpassad dikning

32 2015-09-14

SBV (Standardbeskrivning för Basunderhåll Väg)

- Konton som styr skötsel av Artrika vägkanter är **84.153** och **84.154**.
- **84.153**: Tre olika skötselkategorier för Artrika vägkanter
  - Kategori 1: 1/8–15/9 – sen slåtter
  - Kategori 2: 25/8-15/9 – extra sen slåtter
  - Kategori 3: 1/8 – 15/9 – sen slåtter med skärande redskap samt uppsamling av avslaget material. Uppsamling och borttransport av material ska ske inom 14 dagar.
- **84.154**. Skötsel ska utföras efter särskild upprättad skötselbeskrivning.
  - T.ex åtgärder för att gynna speciella arter eller återkommande markstörningar i form av blottläggning av jord eller sand.

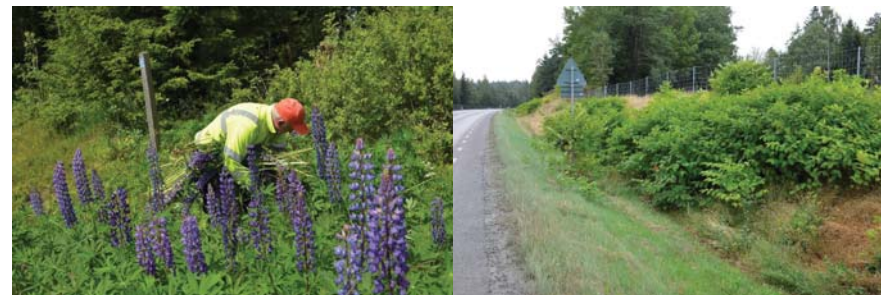
Drift och underhåll...

Drift och underhåll...

Invasiva arter ett stort problem

Riktade fysiska miljöåtgärder

- Restaurering av artrika vägkanter

Restaurering O549 Vilhelmsro inkl bekämpning av invasiva

Vägarbeten på befintlig väg...

Förstärkningsprojekt vid artrik vägkant...

Före...

...efter (idag är området infekterat av lupiner)

Strålins kvarn resp rv 157 Ljungsarp

Nybyggnation...

Prisbelönt väg i östra Småland

Exempel på Artrika vägkanter - Skapad

- 0 168 Mjölkekilen, do Kungälv
- I samband med anläggande av GC väg gavs möjlighet att skapa rikblommade vägkant.
- Besåddes med ängsfrön samt plantering av pluggplantor
- God såddeffekt under 2014 konstaterades
- Skötselbeskrivning har gjorts för sträckan.

Hur mycket vet vi egentligen om värdefulla sträckor för växter och djur utefter våra vägar?

Vi vet en del, men arbetar ojämnt och långsamt. Vi gör långt ifrån tillräckligt för att utforma och utföra allmän och specialiserad skötsel och utforma och påverka vägarnas ut- och ombyggnad. Stor brist på medverkan av ekologisk kompetens med operativa insikter i Trv:s projekt! Det räcker inte med allmänna MKB:texter, som fokuserar på det som är formellt "skyddat"